

120 év - átlagéletkor vagy kegyelmi idő?

Suhai György

2014.07.11.

Mit jelent ez: „*Ne maradjon az én lelkem örökké az emberben, mivelhogy ő test; legyen életének ideje százhusz esztendő.*” (Gen 6:3)?

A hagyományos értelmezés szerint a 120 esztendő az ember életkorát jelöli, melyet Isten az emberi gonoszságnak köszönhetően csökkentett le az özönvizet követő időszakban. Úgy tűnik, ezt a magyarázatot támasztja alá az özönvíz után élő emberek életkorának fokozatos csökkenése és 120 év körüli értékre történő beállása (pl. Sém 600 évet élt, József már csak 110-et). Csakugyan az ember átlagéletkorának behatárolásáról (végtelenről 120 évre való csökkentéséről) lenne szó? Vizsgáljuk meg egy kicsit alaposabban a Gen 6:3-at és annak szövegösszefüggését.

Hogyan értsük az “örök élet” kifejezést?

Kezdjük a teremtéstől és nézzük meg először azt, hogy milyen tényezők játszottak közre az első emberpár örök életének elvesztésében. Fontos azt látnunk, hogy Ádám és Éva biológiai értelemben vett “örök élete” is titokzatos módon szervesen összekapcsolódott az élet fájáról történő evéssel. Tehát nem az élet fájától *függetlenül* volt örök életük.¹ Ez önmagában egy óriási rejtély.² A testi haláluk (örökké tartó fizikai létük elvesztésének) oka kettős volt:³

1. elszakították az élet fájától;
2. kiszolgáltatottakká váltak a bűneset fizikai, anyagi világra gyakorolt, általunk is tapasztalható, pusztító hatásának (kártékony baktériumok, kórokozók elszaporodása, gének, kromoszómák meghibásodása és degenerálódása, stb.)

Az, hogy az emberek már a Gen 6:3-ban elhangzó ítélet bejelentése előtt is meghaltak, világosan kiténik a Gen 5 monotonul ismétlődő refrénjéből: “*élt...évet, azután meghalt.*” Itt egyértelműen biológiai halálról van szó. Az pedig, hogy Ádám a bűneset után, az élet fájától elszakítva is ennyi ideig (930 év) képes volt életben maradni, számomra azt jelzi, hogy mennyire hihetetlenül erős és szívós volt az eredendően tökéletesnek teremtett emberi test és mennyi ideig képes volt

¹ Egyedül Isten az, aki halhatatlan, akinek önmagában is örök élete van (1 Tim 6:16).

² Egyszerűen csak annyit mondhatunk ebben az esetben is, hogy mert így tetszett Istennek (Lk 12:32; Gal 1:15; Kol 1:19). Kálvin ezt így fogalmazza meg: „mert soha sem volt a fának önmagában [létfenntartó] ereje; hanem Isten tette azt életadóvá azáltal, hogy az ő kegyelmét pecsételte el az ember számára az arról történő evésben.” Ld. *Calvin's Commentary on Genesis*, vol 1, <http://www.ccel.org/ccel/calvin/calcom01.pdf>, 107-108. old.

³ Most csak a fizikai értelemben vett örök élet fizikai okaira gondolok. Természetesen az örök élet elvesztésének legvégsőbb oka az volt, hogy megszakadt az ember kapcsolata Istennel, mint a biológiai és lelki értelemben vett örök élet Forrásával. Az első fejezetek beszámolóiból azt láthatjuk, hogy az ember lelki értelemben véve azonnal meghalt a fáról történő evést követően, melynek testi létére gyakorolt hatása csak fokozatosan vált érzékelhetővé számára.

ellenállni az egyre jobban elszaporodó kórokozóknak, vírusoknak, baktériumoknak, az entrópia⁴ törvényszerűségének és mindazon betegségeknek, amelyek csak megjelentek ezen a földön a bűneset következményeként. Természetesen Isten biológiai életet fenntartó kegyelme sem elhanyagolandó, azt azonban nehéz lenne meghatározni, hogy melyik tényező pontosan milyen százalékban játszott közre Ádám és utódai fizikai elhalálzásában.

Érdekes az is, hogy a Jelenések könyve szerint, amikor az édeni állapotok helyreállítatásáról olvasunk, újra megjelenik az élet fája, melynek úgy tűnik, ismét kulcsfontosságú szerepe lesz a jövő világban való, fizikai (örök)létünk szempontjából (Jel 2:7, 22:14 stb.).

Ha pedig mindennek fényében az Úrvacsorára gondolunk, Krisztus testének evésére és ivására, amely a jelenvaló világban (üdv történeti korszakban) táplál bennünket titokzatos módon az örök életre, akkor még jobban elcsodálkozunk ezen a rejtélyen, ti. hogy az öröklétünk, valamilyen módon, evéshez kapcsolódik. És mindez talán egy kissé más megvilágításba helyezi a mi Úrvacsorához való viszonyulásunkat is. Lehet, hogy az azzal való élés nem "csak" egy formális aktus, hanem létszükséglet? A manna jelentőségén is érdemes ilyen szempontból elgondolkozni, de erre most nem térek ki.

Csak zárólejtben jegyzem meg, hogy Kálvin szerint az élet fája Krisztus *előképe* volt.⁵ Azonban helyesebbnek és biblikusabbnak tűnik, ha az úrvacsorai párhuzamnál maradunk és annyit mondunk csupán, hogy amiképpen az élet fája fizikai értelemben véve örök életre táplálta az első emberpárt az Istennel való kapcsolat keretein belül, ugyanúgy az Úrvacsora is, lelki értelemben véve, örök életre táplál bennünket az Istennel való (szövetséges) kapcsolat keretein belül.⁶

Visszatérve a fizikai értelemben vett *örök élet* elvesztésének kérdéséhez, Mózes (feltételezve, hogy ő írta a Genézist, Mózes első könyvét) az alábbi módon jelzi, hogy a biológiai értelemben vett örök életünk az élet fájáról való evéshez volt kötve:

Gen 3:22 És monda az úr Isten: ímé az ember olyanná lett, mint miközülünk egy, jót és gonoszt tudván. Most tehát, **hogy ki ne nyújtsa kezét, hogy szakaszson az élet fájáról is, hogy egyék, s örökké éljen...**

Ez egy célhatározói mellékmondat: az ember *azért* nyújtja ki a kezét az élet fája felé, *hogy* (szó szerint) *vegyen és egyen*, és hogy ezáltal *örökké éljen*.⁷

Tehát ha azt akarjuk kideríteni, hogy mit értett Isten azon, amikor azt mondta, hogy *"a jó és gonosz tudásának fájáról, arról ne egyél; mert amely napon eszel arról, bizony meghalsz [azaz*

⁴ Az *entrópia* az anyagi rendszerek molekuláris rendezettségének mértékét jelzi. Az entrópia törvényszerűsége, egyszerűen fogalmazva, annyit jelent, hogy ha egy anyagot magára hagyunk, akkor az egyre rendezetlenebbé válik. Vagyis, ebben a világban minden a romlás, elmúlás, elbomlás törvényszerűségének van alávetve.

⁵ „The tree of life was a figure of Christ”, *Calvin's Commentary on Genesis*, vol 1, <http://www.ccel.org/ccel/calvin/calcom01.pdf>, 63. old.

⁶ Ezt nevezzük *analógiai* vagy *tipológiai* megfeleltetésnek.

⁷ Csak érdekességképpen jegyzem meg, hogy mind a héber (MT), mind a görög szövegben (LXX) "vegyen és egyen" (לֶחֶם... אָכַל, λάβη ...καὶ φάγη) áll. Jézus is ugyanezt a szókombinációt használja az Úrvacsora szereztetésekor (Mt 26:26).

nem fogsz örökké élni]" (Gen 2:17), a legalapvetőbb hermeneutikai⁸ alapelvet követve, a közvetlen szöveggörnyezethez, a Gen 3:22-höz kell fordulnunk. Itt ugyanis *maga Isten, mint legilletékesebb személy* adja meg a választ erre a kérdésre. A szerző logikája/gondolatmenete tehát a következőképpen néz ki:

1. Isten a Gen 2:17-ben kilátásba helyezi a halált: *ha eszel, meghalsz*;
2. majd a Gen 3:22-ben kifejti, hogy milyen módon fog bekövetkezni a halál, azaz a biológiai értelemben vett örök élet elvesztése: *úgy, hogy az ember elszakítatik az élet fájától*;
3. a Gen 5 megállapítja a fizikai halál bekövetkezésének szomorú tényét: *"élt ... évet és meghalt"* (a lelki halál közvetlenül a bűneset után bekövetkezett);
4. és csak ezután, a Gen 6-ban, kerül sor az özönvízről szóló tudósításra, ahol Isten bejelenti az ítéletet az emberiség felett:

Gen 6:3 Ne maradjon az én lelkem örökké az emberben, mivelhogy ő test; legyen életének ideje száz húsz esztendő.

A Gen 6:3 vizsgálata

A Gen 6:3 több szempontból is az egész első 11 fejezet, azaz az Östörténetek egyik legnehezebben fordítható igeverse.

- Az egyik számunkra lényegesnek tűnő részlet, hogy a "maradjon"-ként fordított héber ige (דון, *dón*) egyedül itt fordul elő az egész Bibliában és a jelentése bizonytalan. A kommentárirók többsége megjegyzi, hogy nagy valószínűség szerint a דין (*dín*) ige imperfektuma (folyamatos idejű alakja) szerepel itt, melynek jelentése "veszódik, verseng, jogi ügyet folytat", hiszen a héber kéziratokban a két ige középső betűje, *waw* (ו) és *jod* (י), könnyen összekeverhető, a pontozás (mássalhangzók jelölése) pedig jóval később jelent csak meg az ősi szövegben. Tehát a Gen 6:3 egy másik lehetséges és helyesebbnek tűnő fordítása így hangzana: *"ne vesződjön az én lelkem örökké az emberrel."*
- A másik, szintén nagyon lényeges részlet a vizsgált igeverssel kapcsolatban, melyet nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a héber עולם (*ólám*) kifejezés melyet "örökké"-nek fordít mind a Károli, mind az Új fordítás, önmagában jelenthet csupán *nagyon hosszú időt, régmúltat*, illetve *távoli jövőt*⁹ és ezért mindig a szövegösszefüggés határozza meg, hogy "örökké"-nek vagy "nagyon hosszú ideig"-ként kell-e fordítanunk. Érdekes, hogy a Gen 6:4-ben, tehát rögtön a következő versben, ugyanez a héber szó szerepel és itt egyértelműen nem örökidejű értelemben használja Mózes ezt a szót: "ezek azok, akik *régtől fogva* híres neves emberek voltak." vö. Deut 15:17. Ha pedig Mózes hallgatóságának szemszögéből nézzük a 4. verset, akkor azt kell, hogy mondjuk, hogy valószínűleg az özönvíz előtti időre utal Mózes ezzel az időmeghatározással. Azonban, hogy azon belül pontosan mikorra, azt valóban nem lehet meghatározni.

⁸ Hermeneutika: a szövegtértelemezés és -magyarázat módszerének tudománya.

⁹ Brown Driver Briggs, *Hebrew-Aramaic Lexicon*, #7138.

A különböző értelmezési lehetőségek kiértékelése

Alapvetően kétféle értelmezése lehetséges a Gen 6:3-nak (és itt erősen kettéoszlik a kommentárirók tábora):

1. Vannak, akik szerint ebben a versben az egyes *ember élete végességének bejelentéséről* van szó, vagyis senki sem fog ezután örökké élni, hanem csak 120 évig.¹⁰ Feltéve, hogy valóban az ember átlagéletkoráról van szó, a fenti érvelés alapján láttuk, hogy a Gen 6:3 ekkor *sem* az ember életkorának végtelenről véges időre történő korlátozásáról szól, hiszen az örök életet már a Gen 3-ban elvesztette, hanem életidejének *drámai módon való lecsökkentéséről*, azaz több száz évről, egy nagyon hosszú időtartamról, 120 évre. Eszerint az értelmezés szerint tehát a Gen 6:3-ban elhangzó ítélet az ember átlagéletkorával kapcsolatos.
2. Egy másik értelmezés szerint itt általános értelemben véve az *emberiség fennmaradásáról* van szó. Isten tehát azt jelenti be, hogy visszavonja az életet fenntartó lelkét/kegyelmét az emberiségtől, azaz véget vet az emberi fajnak a bűneset utáni testies, bűnnel átitatott életmódja miatt, “mivelhogy ő test”. Az emberiség tehát **120 év kegyelmi időt** kap a megtérésre, mielőtt Isten özönvizet bocsátana a földre. Tehát a Gen 6:3 értelme eszerint a következő: “ne vesződjék tovább az én lelkem az emberrel, kapnak még 120 évet, és ha ezalatt az idő alatt sem térnek meg, akkor kipusztítom őket a földről.”¹¹

Az 1. magyarázat mellett szóló talán egyetlen érv, hogy az özönvíz után élő emberek életideje szép fokozatosan valóban 120 év körülire csökkent, mire Jákóbbhoz érünk. A Jákób után élő bibliai személyek, úgy tűnik, valóban nem éltek tovább 120 évnél, kivéve Áront, aki 123 évesen halt meg (Num 33:39). Számos érv gyengíti azonban ezt az értelmezést:

- Ha az 1. értelmezéshez ragaszkodunk, akkor bizonyára kicsit furcsán hangzott volna az eredeti hallgatóság számára¹² az ember élete végességének bejelentése azután, hogy az egész közvetlenül ezt megelőző fejezeten át arról hallottak, hogy emberek éltek és meghaltak, éltek és meghaltak, éltek és meghaltak.
- Az is furcsa, hogy a Gen 11 nemzetségtáblázatában mindenki kivétel nélkül jóval 120 évnél tovább élt. Tehát úgy tűnik, a szűkebb szövegkörnyezet (Gen 1-11 őstörténeti tudósításai) sem az 1. értelmezés irányába mutat.

Véleményem szerint a 2. értelmezés mind az eredeti címzettek szempontjából, mind a fentiekben ismertetett szövegtani érvek alapján, mind pedig a teljes Szentírás fényében jobban

¹⁰ Ld. pl. C. F. Keil (a világhírű *Keil & Delitzsch* ÓSZ-i kommentár sorozat egyik szerzője) és Gordon Wenham (a *Word Biblical Commentary* sorozat egyik szerzője).

¹¹ Emellett az értelmezés mellett érvel, a többi között, Kálvin, Rashi (a leghíresebb zsidó kommentár író), John Currid és Bruce Waltke (konzervatív evangélikál körökben népszerű kommentárirók), F. Delitzsch (aki nem volt megelégedve Keil nevű szerzőtársa *Genesis* kommentárjával, ezért írt egy újabbat, mely sokkal részletesebb és körültekintőbb), Kohler (a *Kohler-Baumgartner* lexikon egyik szerzője) stb.

¹² Fontos, hogy megpróbáljunk behelyezkedni a hallgatóság helyzetébe, hogy vajon ők hogyan értelmezhetnék az ősi szöveget, amikor először hallották.

beleilleszkedik a Genezis eddigi gondolatmenetébe (akárhogyan is fordítjuk a Gen 6:3-at). Íme néhány további érv:

- A 6. fejezet hátralevő részében az emberiség kipusztítását (az emberiség létének végét) fejtegeti Mózes és nem az átlagéletkor lerövidítését.
- Azt tudjuk, hogy valamivel kevesebb, mint 100 év telt el az özönvíz beharangozása és az özönvíz között (vö. Gen 5:32; 6:18; 7:6; 11:10),¹³ amely lehetőséget ad annak a feltételezésnek, hogy a Gen 6:3 valamikor Noé életében, 120 évvel(?) az özönvíz bekövetkezése előtt hangzott el. Elismerem, hogy ez csupán egy feltételezés, amit azonban a Józsué és Sámuel könyveiben is említett *Jásár könyve* is megerősít (Jas 5:8-11).¹⁴
- Nem véletlenül ér véget Noénál a Gen 5 nemzetségtáblázata. Valószínűleg Noé idejének körülményeibe szeretne Mózes egy kis betekintést nyújtani a hallgatóság/olvasók számára ezen a ponton, hiszen ugyanezt látjuk a többi nemzetségtáblázat esetében is.
- Ám a legelgondolkodtatóbb érv, mely a 2. magyarázat mellett szól, kétségtávol az, amit maga Mózes (aki a Gen 6:3-at is feljegyezte) ír az özönvíz után élő ember életkorával kapcsolatban a Zsolt 90:10-ben, ahol azt írja, hogy "*a mi esztendeinknek napjai hetven esztendő, vagy ha feljebb, nyolczvan esztendő.*"
- Úgy tűnik, ezt a magyarázatot erősíti az is, amit Péter ír az özönvizet megelőző időszakról:

1 Pét 3:20 Amelyek engedetlenek voltak egykor, mikor **várt az Isten béketűrése a Noé napjaiban**, a bárka készítésekor, amelyben kevés, azaz nyolcz lélek tartatott meg víz által.

Meddig várt Isten béketűrése? Megtudjuk a Gen 6:3-ból: 120 évig.

A fenti érvek alapján tehát úgy tűnik, hogy a Gen 6:3-ban nem az egyes emberek átlagéletkorának 120 évre történő lecsökkentéséről van szó, hanem az emberiség fennmaradásának végéről.

¹³ Noé fiai már éltek, amikor Isten kilátásba helyezi az özönvizet és Sém 98 éves volt az özönvíz idején.

¹⁴ A Biblia által hivatkozott Biblián kívüli iratokat természetesen nem tekintjük szent (azaz Istentől ihletett) írásoknak és ezért kellő óvatossággal kell kezelnünk az ezekben szereplő információkat. A Biblia több ilyen ún. nem kanonikus írást is említ: *Jásár könyve* (Józs 10:13; 2 Sám 1:18), *Az Úr hadainak könyve* (Num 21:14), *Jéhu könyve* (2 Krón 20:34) stb.